

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Temel Haklar Sektör Koordinasyonunun
Güçlendirilmesi Projesi

AYRIMCILIKLA MÜCADELE

BİLGİ NOTU

Genel Olarak: Kurucu Antlaşmalar ve Ayrımcılık Yasağı

Avrupa Birliği (AB), ayrımcılıkla mücadele alanına zaman içinde gittikçe artan bir ölçüde dahil olmuştur. Esasen Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) (1958), bir ekonomik bütünleşme aşaması olan ortak pazarı gereği gibi gerçekleştirmek, bu bakımdan herhangi bir Üye Ülkenin rekabet avantajı elde etmesini önlemek için, iki temelde ayrımcılık yasağına yer vermiştir: vatandaşlık temelinde ayrımcılık yasağı ve cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağı (bkz. AET Antlaşması md. 7 ve 119). Amsterdam Antlaşması (1999) değişiklikleri ile birlikte ise ayrımcılık temelleri genişletilmiş ve Avrupa Topluluğu (AT), ayrımcılıkla mücadele etmek için uygun eylemleri almak yetkisine sahip olmuştur (AT Antlaşması md. 13).

AB, kurucu antlaşmalardaki son esaslı değişiklik olan Lizbon Antlaşması (2009) ile birlikte ise birkaç açıdan ayrımcılıkla mücadeleyi öne çıkarmaktadır. Birincisi, ayrımcılık yapmama AB'nin değerlerinin bir parçasını oluşturur: "Birlik; insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve [...] insan haklarına saygı değerleri üzerine kurulu" olup "bu değerler, çoğulculuk, ayrımcılık yapmama, hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın-erkek eşitliğinin hakim olduğu bir toplumda Üye Ülkeler için ortaktır" (AB Antlaşması md. 2). İkinci olarak Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı md. 21(1) uyarınca ayrımcılık yapmama AB'nin temel haklarının bir parçasını oluşturur. Üçüncü olarak, AB Antlaşması 3. maddesi uyarınca, belirli temellerde ayrımcılıkla mücadele etmek AB'nin hedeflerindedir. Son olarak Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşmanın 19. maddesi belirli temellerde ayrımcılıkla mücadele etmeyi AB'nin yetkilerinin bir parçası yapmıştır.

Dolayısıyla, ayrımcılık yapmama (i) AB'nin değerlerinin ve (ii) AB'nin temel haklarının bir parçasıdır ve (belirli temellerde) ayrımcılıkla mücadele etmek (iii) AB'nin hedeflerinin bir parçasıdır ve (iv) AB bunun için gerekli tedbirleri alabilir.

Hukukun Genel İlkeleri ve Ayrımcılıkla Mücadele

AB Hukukunun Genel İlkeleri

Ayrımcılık yasağı, AB hukukunun genel ilkelerinin bir parçası olarak korunmaktadır.

AB hukukunun genel ilkeleri AB hukukunun yazılı olmayan kaynakları arasında yer alır ve bu nedenle Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) tarafından tespit edilir. Örneğin, ABAD'nin ayrımcılık yasağı kararlarından biri olan Mangold kararı (Case C-144/04) uyarınca yaş temelinde ayrımcılık kuralı olarak yasaktır, ancak (ana hatlarıyla) meşru sebep temelinde ve orantılılık ilkesine uygun olarak haklı gösterilebilir. Bu karar, gerekçesi itibarıyla, yaş temelini yanı sıra benzer diğer temellere de genişletilebilir gözükmektedir.

İkincil Düzenlemeler ve Ayrımcılıkla Mücadele

Kadın – Erkek Eşitliğini İlgilendiren Düzenlemeler

✔ 2006/54/AT sayılı Direktif

- ✔ İstihdam ve Meslek Konularında Kadına ve Erkeğe Eşit Muamele ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına İlişkin 5 Temmuz 2006 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi (Yeniden Düzenleme)

✔ 2010/41/AB sayılı Direktif

- ✔ Serbest Çalışan Olarak Etkinlik Yürüten Kadına ve Erkeğe Eşit Muamele İlkesinin Uygulanmasına İlişkin 7 Temmuz 2010 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

✔ 2004/113/AT sayılı Direktif

- ✔ Mal ve Hizmetlere Erişimde ve Arzında Kadın ve Erkeğe Eşit Muamele İlkesinin Uygulanmasına İlişkin 13 Aralık 2002 Tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi

✔ 2023/970/AB sayılı Direktif

- ✔ Ücret şeffaflığı ve uygulama mekanizmaları aracılığıyla erkekler ve kadınlar arasında eşit işe veya eşit değerde işe eşit ücret ilkesinin uygulanmasını güçlendirmeyi amaçlayan 10 Mayıs 2023 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi

Diğer Belirli Temelleri İlgilendiren Düzenlemeler

✔ 2000/43/AT sayılı Direktif

- ✔ İrk veya Etnik Kökene Bakılmaksızın Kişilere Eşit Muamele İlkesinin Uygulanmasına İlişkin 29 Haziran 2000 Tarihli Konsey Direktifi
- ✔ Bu Direktif, ırksal veya etnik köken temelindeki ayrımcılıkla mücadele etmek için bir çerçeve ortaya koymayı amaçlamaktadır (md. 1).

✔ 2000/78/AT sayılı Direktif

- ✔ İş ve Mesleki Alanda Eşit Muamelenin Gerçekleştirilmesine Yönelik Genel Bir Çerçeve Getiren 27 Kasım 2000 Tarihli Konsey Direktifi
- ✔ Bu Direktif, istihdam ve meslek bakımından din veya inanç, engellilik, yaş ya da cinsel tercih temelindeki ayrımcılıkla mücadele etmek için bir genel çerçeve getirmeyi amaçlamaktadır (md. 1).

Esnek Hukuk ve Ayrımcılıkla Mücadele

- ✔ AB İrkçılıkla Mücadele Eylem Planı (2020–2025) (COM (2020) 565 final)
- ✔ AB Cinsiyet Eşitliği Stratejisi (2020–2025) (COM (2020) 152 final)
- ✔ AB Engelli Bireylerin Hakları Stratejisi (2021–2030) (COM (2021) 101 final)
- ✔ Eşitlik, Kapsayıcılık ve Katılımcılık için AB Roman Stratejik Çerçevesi Hakkında Bildiri (COM (2020) 620 final)
- ✔ Üye Ülkelerde Etkili Roman Entegrasyon Önlemleri Hakkında Tavsiye (2013/C 378/01)
- ✔ Roman Eşitliği, Kapsayıcılığı ve Katılımcılığı Hakkında Tavsiye Kararı (2021/C 93/01)

AB'de Ayrımcılıkla Mücadele Alanında Kurumsal Mekanizmalar

✔ AB Temel Haklar Ajansı (2007)

- ✔ AB Temel Haklar Ajansı, ABTHŞ'de yer alan hakların, değerlerin ve özgürlüklerin korunmasına yardımcı olmak için örneğin haklarla ilgili bağımsız, kanıta dayalı tavsiye sunmak gibi görevler yerine getirmektedir.
- ✔ Ajansın web sitesine göre "Haklarla İlgili Çalışmalar" başlığı altında "Eşitlik, Ayrımcılık Yapmama ve Irkçılık" başlığı altında şunlar yer almaktadır: (i) Çocuklar, gençler ve yaşlılar; (ii) Engelliler; (iii) Nefret suçu; (iv) Irk ve etnik köken; (v) Din ve inanç; (vi) Romanlar ve (vii) Cinsiyet

✔ Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE)

- ✔ Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 20 Aralık 2006 tarihli ve 1922/2006/AT sayılı Tüzüğü ile kurulmuştur. Amacı, tüm Birlik politikalarında ve ulusal politikalarda cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılmasına katkıda bulunarak kadın-erkek eşitliğini güçlendirmek, cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadele etmek ve konu hakkında farkındalık oluşturmaktır.

✔ Ulusal Eşitlik Organları ve Eşitlik Organları Avrupa Ağı (Equinet)

- ✔ Üye Ülkelerde, örneğin yukarıda incelenen 2000/43/AT sayılı Direktif'in de gerektirdiği gibi, ayrımcılıkla mücadele etmek veya eşit muameleyi teşvik etmek için ulusal organlar bulunmaktadır.
- ✔ Bu ulusal organlar örneğin Equinet gibi ağlar aracılığıyla örgütlenebilmektedir.